

Ársskýrsla Mannréttindaskrifstofu Íslands
Útgefandi: Mannréttindaskrifstofa Íslands

Prentun: Leturprent
Kápumynd: Arna Rún Gústafsdóttir
Umbrot: Elín G. Einarsdóttir

© 2016 Mannréttindaskrifstofa Íslands

ISSN: 1670-8032

Skýrslu þessa má ekki afrita með neinum hætti, svo sem með ljósmyndun, prentun, hljóðritun, eða á annan sambærilegan hátt, að hluta eða í heild, án leyfis útgefanda.

Efnisyfirlit

INNGANGUR	2
AÐILDARFÉLÖG OG STJÓRN	3
Aðildarfélög og fulltrúar í stjórn	3
FJÁRMÁL OG REKSTUR	4
Fjármál	4
Starfsmannamál og skrifstofuhald	4
Húsnæðismál	4
Leigumál	4
Bókasafnið	5
Heimasíða	5
STARFSEMIN INNANLANDS	6
Umsagnir um lagafrumvörp og þingsályktunartillögur	6
Samráðsfundir með stjórnvöldum	7
Aðstoð og upplýsingagjöf	7
Fundir, námskeið og aðrir viðburðir	7
Framlag til funda og málstofa	10
Mannréttindafræðsla	10
Fjölmíðlar og opinber umræða	10
ERLENT SAMSTARF	12
AHRI - The Association of Human Rights Institutes	12
Evrópuráðið	14
Evrópusambandið	14
Norrænt samstarf	14
Uppbyggingarsjóður EES	14
Heimsóknir félagasamtaka	16

INNGANGUR

framkvæmdastjóra

Mannréttindaskrifstofa Íslands (MRSÍ) var stofnuð á Þingvöllum þann 17. júní 1994 og er í dag samtök fimmtán félagasamtaka og stofnana sem vinna á einhvern hátt að mannréttindum. Skrifstofunni bættist nýtt aðildarfélag á árinu 2015 þegar umsókn Landssamtakanna Geðhjálpur um aðild að MRSÍ var samþykkt á aðalfundi skrifstofunnar þann 21. maí. Tilgangur MRSÍ er að vinna að framgangi mannréttinda með því að veita upplýsingar um mannréttindamál og stuðla að fræðslu og rannsóknum. Skrifstofan gegnir einnig eftirlitshlutverki gagnvart stjórnvöldum sem felst í umsögnum um lagafrumvörp og skýrslugerð fyrir eftirlitsnefndir Sameinuðu þjóðanna (Sp) og Evrópuráðið. Þá kemur MRSÍ fram fyrir Íslands hönd í alþjóðlegu samstarfi, m.a. AHRI, samtökum mannréttindastofnana og í norrænu samstarfi auk þátttöku í alþjóðasamtökum er vinna að ákveðnum málefnum, s.s. UNITED, FIDH og OP-ESCR. Utanríkisráðuneytið hefur enn fremur falið MRSÍ að sinna hlutverki tengiliðar og upplýsingagjafa við samtök, félög og stofnanir í ríkjum sem njóta styrkja úr Uppbyggingarsjóði EES og samsvarandi/hliðstæðar íslenskar stofnanir, samtök og félög.

Af umsögnum MRSÍ um einstök lagafrumvörp, sem og í skýrslum til ýmissa alþjóðastofnana um stöðu mannréttinda á Íslandi, má ráða afstöðu skrifstofunnar til mannréttindamála. Skrifstofan hefur engin tengsl við stjórnmalaflokka eða stefnur og tekur ekki afstöðu til einstakra mála nema þau snerti mannréttindi sérstaklega.

Helstu verkefni skrifstofunnar síðustu árin eru málþing um mannréttindi, fræðsla á ýmsum vettvangi, átak gegn kynbundnu ofbeldi, Evrópuvika gegn rasisma, 16 daga átak gegn kynbundnu ofbeldi, lögfræðiráðgjöf við innflytjendur, að svara fyrirspurnum og erindum sem berast frá einstaklingum og stofnunum, innlendum og erlendum, skýrslugerð, umsagnir, útgáfa ritraðar og uppbygging og viðhald heimasíðu.

Meginþættir starfs skrifstofunnar fyrir utan hefðbundin

verkefni á árinu 2015 voru ýmis verkefni tengd hlutverki skrifstofunnar sem tengiliðar og samstarfsaðila við frjáls félagasamtök og skipuleggjendur í ríkjum sem njóta styrkja úr Uppbyggingarsjóði EES, auk þess að flytja erindi eða taka þátt í pallborðsumræðum á ýmsum málþingum og ráðstefnum.

Að vanda var unninn fjöldi umsagna um lagafrumvörp, fyrirlestrahald var nokkuð, m.a. um mismunun, hatusræðu og mannréttindi almennt. Skrifstofan svaraði á tímabilinu erindum frá ýmsum alþjóðlegum samtökum og aðilum er starfa að mannréttindum erlendis og hérlendis, frá sendiráði Bandaríkjanna og almenningi. Enn fremur hefur MRSÍ skapað sér virðingu og traust fjölmiðla og er leitað til hennar þegar mannréttindamál eru til umfjöllunar. Áfram var unnið að uppbyggingu heimasíðu. Þá fór jafnframt mikil vinna í skipulagningu 16 daga átaks gegn kynbundnu ofbeldi og Evrópuviku gegn kynþáttamisrétti sem hvort tveggja tókst afar vel. Skrifstofan sinnti einnig lögfræðiráðgjöf fyrir innflytjendur samkvæmt þjónustusamningi við velferðarráðuneyti. MRSÍ átti og sæti í Velferðarvaktinni, stýrihópi um innleiðingu aðgerðaáætlunar gegn mansali 2013-2016, á vegum innanríkisráðuneytis, samráðshópi um mansal á vegum velferðarráðuneytis, nefnd um málefni hinsegin fólks, starfshópi um málefni geðsjúkra fanga, samráðshópi um konur frið og öryggi, vinnuhópi um endurskoðun búsetuskerðinga, teymi um málefni innflytjenda, fagráði MARK- Miðstöðvar margbreytileika og kynjarannsóknar og nefnd um meðferð kvartana og kærumála á hendur lögreglu.

MRSÍ nýtur fjárframlags frá innanríkisráðuneyti auk þess sem skrifstofan endurnýjaði samstarfssamning til þriggja ára við utanríkisráðuneyti og þjónustusamningur við velferðarráðuneyti um lögfræðiráðgjöf fyrir innflytjendur var endurnýjaður til eins árs. Aðrar tekjur skrifstofunnar eru fyrst og fremst vegna styrkja til sérgreindra verkefna.

Margrét Steinarsdóttir framkvæmdastjóri

AÐILDARFÉLÖG og stjórn

Aðildarfélag og fulltrúar í stjórn

Formaður stjórnar var kosinn til tveggja ára 2014, en önnur embætti voru laus. Sitjandi varaformaður, Uglya Stefanía Jónsdóttir, gaf ekki kost á sér til áframhaldandi stjórnasetu. Þess í stað bauð Hugu Rún Hjaltadóttir sig fram til varaformanns og Ragnheiður Sverrisdóttir til gjaldkera. Voru þær sjálfkjörnar þar sem ekkert mótframboð barst. Sömu fulltrúar sátu í kjörnefnd og síðastliðið ár, eða Kristín Ólafsdóttir, Ragnhildur G. Guðmundsdóttir og Ragnheiður Sverrisdóttir. Endurskoðandi skrifstofunnar var kjörinn Hjalti Ragnar Eiríksson hjá Deloitte. Sérfræðingar stjórnarinnar eru sem áður Guðmundur Alfreðsson, Jakob Möller, Hjördís Hákonardóttir og Oddný Mjöll Arnardóttir. Þá sóttu landssamtökin Geðhjálp um aðild að MRSÍ og var umsóknin samþykkt einróma. Landssamtökin Geðhjálp eru því 15. aðildarfélagið að MRSÍ.

Aðildarfélag og fulltrúar í stjórn eftir aðalfund voru sem hér segir:

Amnesty International Íslandsdeld:

Aðalfulltrúi: Brynhildur G. Flóvenz

Varafultrúi: Jóhanna K. Eyjólfsson

Barnaheill:

Aðalfulltrúi: Guðrún Kristinsdóttir

Varafultrúi: Erna Reynisdóttir

Biskupsstofa:

Aðalfulltrúi: Ragnheiður Sverrisdóttir

Varafultrúi: Toshiki Toma

Háskólinn á Akureyri:

Aðalfulltrúi: Ágúst Þ. Árnason

Varafultrúi: Aðalheiður Ámundadóttir

Háskólinn í Reykjavík:

Aðalfulltrúi: Þórdís Ingadóttir

Varafultrúi: Gunnar Þór Pétursson

Hjálparstarf kirkjunnar:

Aðalfulltrúi: Kristín Ólafsdóttir

Varafultrúi: Bjarni Gíslason

Jafnréttisstofa:

Aðalfulltrúi: Hugu Rún Hjaltadóttir

Varafultrúi: Tryggvi Hallgrímsson

Kvenréttindafélag Íslands:

Aðalfulltrúi: Brynhildur Heiðar- og Ómarsdóttir

Varafultrúi: Snæfríður Ólafsdóttir

Landssamtökin Geðhjálp:

Aðalfulltrúi: Hrannar Jónsson

Varafultrúi: Sveinn Rúnar Hauksson

Landssamtökin Proskahjálp:

Aðalfulltrúi: Gerður Árnadóttir

Varafultrúi: Bryndís Snæbjörnsdóttir

Rauði kross Íslands:

Aðalfulltrúi: Hermann Ottósson

Varafultrúi: Nína Helgadóttir

Samtökin '78:

Aðalfulltrúi: Kitty Anderson

Varafultrúi: Auður Magnús Auðardóttir

Siðmennt - Félag siðrænna humanista:

Aðalfulltrúi: Bjarni Jónsson

Varafultrúi: Hope Knútsson

UN Women á Íslandi:

Aðalfulltrúi: Hanna Eiríksdóttir

Varafultrúi: Álfheiður Anna Pétursdóttir

Öryrkjabandalag Íslands:

Aðalfulltrúi: Ellen Calmon

Varafultrúi: Lilja Þorgeirsdóttir

FJÁRMÁL og rekstur

Fjármál

Á árinu 2014 var gerður samningur við innanríkisráðuneytið til ársloka 2018, um 12 milljón króna árlegt framlag til skrifstofunnar. Með þessu fyrirkomulagi var styrkt við starfsemi skrifstofunnar þar sem henni er nú kleift að gera skýrari langtímaáætlanir á grundvelli öruggara rekstrarumhverfis. Með samningnum er lagt til grundvallar að skrifstofan styðjist við Parísarviðmið Sp í starfsemi sinni, um leið og starfseminni er veittur styrkur til lengri tíma og sjálfstæði skrifstofunnar undirstrikað. Samstarfssamningur við utanríkisráðuneytið var endurnýjaður í árslok og gildir til ársloka 2018, en hann hefur einnig verið skrifstofunni afar mikilvægur. Þjónustusamningur við velferðarráðuneyti um lögfræðiráðgjöf fyrir innflytjendur var framlengdur til eins árs og kemur starfseminni einnig til góða. Kann skrifstofan ofangreindum aðilum, auk annarra þeirra aðila sem veittu skrifstofunni stuðning á árinu, bestu þakkir fyrir.

Starfsmannamál og skrifstofuhald

Framkvæmdastjóri MRSÍ er Margrét Steinarsdóttir lögfræðingur. Steinunn Björk Pieper var í leyfi í upphafi árs en kom til baka þann 20. apríl og sinnti starfi verkefnastjóra til ágústloka. Tók Fríða Rós Valdimarsdóttir við starfi hennar tímabundið eða til 20. apríl. Jóna Aðalheiður Pálmadóttir lögfræðingur lét af störfum 15. janúar og Elín G. Einarsdóttir, lögfræðingur, gegndi fullu starfi við skrifstofuna frá og með 1. september. Um bókhald skrifstofunnar sér Kolbrún Sigríður Hilmarsdóttir, bókari. Að vanda barst fjöldi innlendra og erlendra starfsumsóknna og fyrirspurna um

möguleika á starfsþjálfun. Á árinu 2015 voru samtals 7 starfsmenn á skrifstofunni, 3 íslenskir, 1 pólskur, 2. tékkneskir og 1 slóvenskur. Framkvæmdastjóri og stjórn MRSÍ þakka starfsfólki og aðstoðarfólki einstaklega vel unnin störf á árinu og ánægjulegt samstarf.

Húsnæðismál

MRSÍ hefur haft aðsetur á Hallveigarstöðum, Túngötu 14, frá september 2010. Húsnæðið hentar starfsemi skrifstofunnar að öllu leyti afar vel. Framkvæmdastjóri og starfsfólk hafa nú eigin skrifstofur, og fundaraðstaða er góð.

Hallveigarstaðir eru sjálfseignarstofnun sem er í eigu Bandalags kvenna í Reykjavík, Kvenfélagasambands Íslands og Kvenréttindafélags Íslands. Kvennasamtökin í landinu komu saman árið 1917, þegar Bandalag kvenna í Reykjavík var stofnað, og þá töldu konur nauðsynlegt að koma á laggirnar kvennaheimili fyrir kvennasamtök á landinu. Þetta er fyrst og fremst aðsetur kvennasamtaka en að öðru leyti til styrktar menningar- og mannúðarstarfssemi, sem kvennasamtökin, þau er að eigninni standa, gangast fyrir.

Leigumál

Jafnréttisstofa og Siðmennt leigja skrifstofur hjá MRSÍ og Fjölmeningarsetrið hefur þar aðstöðu, m.a. fyrir upplýsingasíma sinn. Jafnréttisstofa hefur leigt skrifstofu sína frá janúar 2011 en Siðmennt fluttist inn í sína skrifstofu 1. september sl. Nefnd um 100 ára afmæli kosningaréttar kvenna leigði einnig aðstöðu hjá MRSÍ til ársloka 2015.

Kvennaheimilið Hallveigarstaðir þar sem Mannréttindaskrifstofan er til húsa við Túngötu 14, 1. hæð í 101 Reykjavík.

Bæði staðsetning og aðgengi eru með besta móti og það fer mjög vel um starfsmenn skrifstofunnar enda húsnæðið rúmgott og bjart.

Bókasafnið

Þann 9. apríl 2015 afhenti MRSÍ Landsbókasafni/Þjóðarbókhlöðu bókasafn sitt að gjöf. Frá stofnun skrifstofunnar hefur bókasafnið verið í uppbyggingu og margir leitað í það eftir heimildum og upplýsingum. Titlar bókasafnsins voru ríflega þúsund talsins, þar af helmingur tímarit, árbækur og skýrslur ýmiss konar. Formleg afhending bókana fór fram í Landsbókasafni/Þjóðarbókhlöðu að viðstöddu starfsfólki og stjórnarfólki MRSÍ og hluta úr starfshópi safnsins. Mestur hluti bókana var á ensku en einnig talsvert á Norðurlandamálunum og lítið eitt á frönsku, þýsku og spænsku. Síðustu ár hefur heimsóknum í bókasafnið fækkað og með gjöfinni vildi skrifstofan auka aðgengi almennings að fræðiefni um mannréttindi.

Heimasíða

Heimasíðu MRSÍ er ætlað að bæta og auðvelda aðgengi almennings að upplýsingum um mannréttindamál. Árið 2014 var nýrri vefsíðu komið upp og er efni hennar mun aðgengilegra en áður var. Slóðin er www.humanrights.is. Reglulega er bætt inn upplýsingum á heimasíðuna og uppfærðar þær upplýsingar sem þegar eru til staðar s.s. á vefsetri um mannréttindi en umsagnir skrifstofunnar til Alþingis og ráðuneyta eru settar jafnóðum inn á vefinn.

Vefsetrið um mannréttindi inniheldur meðal annars greinar um ýmsa þætti mannréttinda, greinar um ákveðna samfélagshópa og réttindi þeirra, helstu alþjóðasamninga, efni frá Sp og dóma alþjóðlegra mannréttindadómstóla.

Þá er einnig efni á síðunni úr alþjóðlega rannsóknarverkefninu Human Rights Education Project (HREP) auk almennra upplýsinga um mannréttindi á Íslandi og upplýsingasiður skrifstofunnar um 16 daga átak gegn kynbundu ofbeldi, Evrópuviku gegn kynþáttamisrétti, PROGRESS-verkefni fyrri ára, Mannréttindayfirlýsingu Sp, Kvennasáttmála Sp og vefleikinn Flóttu. Vefurinn er uppfærður eftir því sem kostur er og á síðu Evrópuviku gegn kynþáttamisrétti er t.d. safnað saman ýmsu fræðsluefni fyrir unglínga og börn um málaflokkinn.

Eftirfarandi rit eru aðgengileg á heimasíðu skrifstofunnar www.humanrights.is:

- **Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna**
- **Kvennasáttmáli Sameinuðu þjóðanna**
- **Bann við mismunun**
- **Mannréttindi í þrengingum**
- **Réttindi transgender fólks á Íslandi**
- **Hatursorðræða: yfirlit yfir gildandi lög og reglur - ábendingar til framtíðar**

Afhending bókasafns Mannréttindaskrifstofu Íslands
Bjarni Jónsson, formaður framkvæmdastjórnar MRSÍ, afhendir hér Landsbókasafni/Þjóðarbókhlöðu bókasafn skrifstofunnar við hátíðlega athöfn.

STARFSEMIN

innanlands

Umsagnir um lagafrumvörp og þingsályktunartillögur

- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum um almannatryggingar (markmið, stjórnsýsla og almenn ákvæði). 144. löggjafarþing 2014 - 2015. Þingskjal nr. 393. - 322. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til breytingar á hegningarlögum nr. 19/1940, með síðari breytingum (heimilisofbeldi). 144. löggjafarþing 2014-2015. Þingskjal 778-470. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um breytingu á lögum um mannanöfn, nr. 45/1996, 144. löggjafarþing 2014-2015. Þingskjal 523 - 389. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til breytinga á fjölmiðlalögum nr. 38/2011 (textun myndefnis). 144. löggjafarþing 2014-2015. Þingskjal 108 - 108. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um handtöku og afhendingu manna til og frá Íslandi vegna refsiverðra verknaða á grundvelli handtökuskipunar, 144. löggjafarþing 2014-2015. Þingskjal 715 - 463. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um innihald lögreglunáms á grunn- og framhaldsstigi.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 95/2000, um fæðingar- og foreldraorlof, með síðari breytingum, 145. löggjafarþing 2015 -2016. Þingskjal nr. 25 - 25. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um breytingu á lögum um almannatryggingar nr. 100/2007, 145. löggjafarþing 2014 -2015. Þingskjal nr. 3 - 3. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um staðgöngumæðrun í velgjörðarskyni, 145. löggjafarþing 2015-2016. Þingskjal nr. 245 - 229. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um breytingu á almennum hegningarlögum, nr. 19/1940 (bann við hefndarklámi), 145. löggjafarþing 2015 -2016. Þingskjal nr. 11 - 11. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um frumvarp til laga um fullnustu refsinga, 145. löggjafarþing 2015 -2016. Þingskjal nr. 399 - 322. mál.
- Umsögn Mannréttindaskrifstofu Íslands um tillögu til þingsályktunar um stefnu og aðgerðaáætlun í geðheilbrigðismálum til fjögurra ára, 145. löggjafarþing 2015 -2016. Þingskjal nr. 405 - 338. mál.

Samstarfssamningur við velferðarráðuneytið

Eygló Harðardóttir, félags- og húsnæðismálaráðherra, og Margrét Steinarsdóttir, framkvæmdastjóri MRSÍ, við undirritun samnings við velferðarráðuneytið.

Samráðsfundir með stjórnvöldum

Framkvæmdastjóri var á árinu 2015 fulltrúi MRSÍ í ýmsum nefndum og vinnuhópum sem starfa á vegum ríkisins. Má þar nefna Velferðarvaktina, stýrihópi um innleiðingu aðgerðaáætlunar gegn mansali 2013-2016 á vegum innanríkisráðuneytis, Samráðs- og samhæfingarteymi um mansal á vegum velferðarráðuneytis, starfshóp um málefni geðsjúkra fanga, nefnd um meðferð kvartana og kæra á hendur lögreglu og nefnd um málefni hinsegin fólks.

Þá sat framkvæmdastjóri MRSÍ einnig í teymi um málefni innflytjenda, vinnuhópi um endurskoðun búsetuskerðinga, samráðshópi til að auka framgang og framkvæmd ályktunar Öryggisráðs Sameinuðu þjóðanna nr. 1325 og í Fagráði MARK-Miðstöðvar margbreytileika og kynjarannsókna,

Aðstoð og upplýsingagjöf

Að vanda var mikið leitað til skrifstofunnar af einstaklingum, nemum, sendiráðum, fjölmiðlum og stofnunum eftir upplýsingum um mannréttindamál.

Fundir, námskeið og aðrir viðburðir

Málþing um stöðu múslima á Íslandi

Framkvæmdastjóri MRSÍ flutti erindi á málþingi, um stöðu múslima á Íslandi, málfrelsi, trúfrelsi og þá hættu sem öfgafólk getur skapað í samfélaginu, sem haldið var 17. janúar 2015 í Iðnó. Í erindi sínu fjallaði hún um hvort Íslandi stafaði hættu af múslimum.

Hvernig má staðfesta að pyndingum sé ekki beitt?

MRSÍ og Íslandsdeild Amnesty International stóðu fyrir málþingi um mikilvægi fullgildingar valfrjálsrar bókunar við samning Sp gegn pyndingum, þann 6. mars. Framkvæmdastjóri MRSÍ var fundastjóri og voru fyrirlesarar jafnt innlendir sem erlendir sérfræðingar.

Feminismi gegn fasisma - Baráttufundur í Iðnó

Þann 8. mars var haldinn baráttufundur í Iðnó af tilefni alþjóðlegs baráttudags kvenna fyrir friði og jafnrétti. Fundurinn var með hátíðarsniði vegna 100 ára afmælis kosningaréttar kvenna og tók framkvæmdastjóri MRSÍ þátt í pallborðsumræðum að loknum framsögum.

Afmælimálstofa Mannréttindaskrifstofu Íslands

Þann 7. maí var 20 ára afmæli MRSÍ fagnað með afmælimálstofu um tjáningarfrelsi og trúfrelsi og skerðingu þeirra réttinda í ljósi hatursorðræðu. Áhugaverð erindi voru flutt af Claudia Ashonie Wilson sem fjallaði um réttinn til að móðga trú í nafni tjáningarfrelsis, Bjarni Jónsson flutti erindi Sigurðar Hólm Gunnarssonar í forföllum hins síðarnefnda. Fjallaði það um misskilið tjáningarfrelsi. Sjón flutti erindi með yfirskriftinni Trú, vopn og kærleikur. Að lokum var boðið upp á léttar veitingar.

Vorráðstefna Greiningar- og ráðgjafarstöðvar ríkisins

Dagana 7. - 8. maí hélt Greiningar- og ráðgjafarstöð ríkisins sína árlegu Vorráðstefnu á Hilton Reykjavík Nordica. Yfirskrift að þessu sinni var "Fötluð börn verða fullorðin - Hvað bíður þeirra?" og var fjallað um efnið út frá margvíslegum sjónarhornum. Meðal þátttakenda var framkvæmdarstjóri MRSÍ sem fjallaði um efnið út frá sáttmála Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks og Barnasáttmála Sp.

Fundur fólksins

Fundur fólksins er lífleg þriggja daga hátíð um samfélagsmál sem haldin var í Norræna húsinu 11. - 13. júní 2015 Þar voru hin ýmsu félagasamtök með starfsemi alla hátíðina. Boðið var upp á líflega samfélagsumræðu milli almennings, stjórnmalamanna og frjálsra félagasamtaka þar sem opin skoðanaskipti voru leiðarstef. Rætt var meðal annars um pólitíska hugmyndafræði á annan hátt en færi gefst í pólitísku þrasi hversdagsins. Framkvæmdastjóri MRSÍ tók þátt í málþingi um hatursorðræðu sem haldið var á lokadegi hátíðarinnar.

Málþing um samfélagstúlkun

Þann 11. september var haldið málþing um túlkajónustu á vegum teymis um málefni innflytjenda í Safnaðarheimili Háteigskirkju. Þar flutti framkvæmdastjóri MRSÍ erindi um stöðu túlkamála á Íslandi og tillögur til úrbóta. Einnig var fjallað um samfélagstúlkun og menntun, réttarstöðu og réttaröryggi og reynslu fagfólks og stofnana af vinnu með túlkum svo eitthvað sé nefnt.

Evrópuvika gegn kynþáttamisrétti

Eins og síðustu ár hélt MRSÍ utan um vitundarvakningu í tengslum við Evrópuviku gegn kynþáttamisrétti, í samstarfi við félagasamtök víðsvegar um land, en þeirra á meðal voru Evrópustofa, Rauði Kross Íslands, Bandalag íslenskra skáta, Mannréttindaskrifstofa Reykjavíkur og Reykjavíkurborg.

Evrópuvika gegn kynþáttamisrétti hverfist um alþjóðadag gegn kynþáttamisrétti, 21. mars, og miðar að því að uppræta þröngsýni, fordóma og þjóðernishyggju í Evrópu. Þemað árið 2014 var „Við erum öll hluti af sömu heild.“

Yfirskrift vikunnar árið 2015 var „Hönd í hönd“ og sá hönnuðurinn Arna Rún Gústafsdóttir um hönnun vörumerkisins.

Markmið verkefnisins var nú sem endranær að fræða ungmenni um kynþáttamisrétti, hvernig megi sporna við því, og hvernig þau geti upplýst aðra um hinar ýmsu hliðar kynþáttamisréttis.

Auk þess að fræðast um kynþáttamisrétti tóku nemendur og starfsfólk yfir 20 grunnskóla um landið allt, þátt í verkefninu „Hönd í hönd“. Tóku þau saman höndum í kringum skólabyggingar sínar til að sýna samstöðu með margbreytileikanum.

Jafnframt skrifuðu yfir 1000 ungmenni persónuleg póstkort sem send voru til handahófsvalinna Íslendinga líkt og verið hefur síðustu ár. Skilaboðin voru skrifuð sem hvatning til samstöðu gegn kynþáttafordómum og var viðtakendum boðið að taka þátt í þeirri samstöðu með því að taka mynd af sér með skilaboðunum undir millumerkinu #hondihond.

Félagasamtökin UNITED sem berjast gegn kynþáttamisrétti og halda utan um átakið á alþjóðavísu birtu á heimasíðu sinni lista yfir verkefni sem þóttu sérlega vel heppnuð í tengslum við Evrópuvikuna og var Hönd í hönd þar á meðal, þótti vitundarvikningin heppnast einkar vel í ár og ríkti mikil ánægja meðal MRSÍ og annarra samstarfsaðila með það.

Evrópuvika 2016

Yfirskrift átaksins í ár var hönd í hönd og sá Arna Rún Gústafsdóttir um hönnun vörumerkisins.

16 daga átak gegn kynbundnu ofbeldi

MRSÍ hélt utan um 16 daga átak gegn kynbundnu ofbeldi í ár líkt og síðustu ár og tók þátt í framkvæmd og skipulagningu þess. Átakið er alþjóðlegt átak gegn kynbundnu ofbeldi sem rekja má aftur til ársins 1991. Stendur átakið yfir frá 25. nóvember, alþjóðlegum baráttudegi gegn kynbundnu ofbeldi, til 10. desember, hins alþjóðlega mannréttindadags. Var tímabil þetta valið til að tengja á táknrænan hátt kynbundið ofbeldi og mannréttindi. Markmið átakans er að knýja á um afnám alls kynbundins ofbeldis.

Pema ársins 2015 var það sama og undanfarin ár eða frá heimilisfriði til heimsfriðar og var yfirskrift þess: Fræðsla til friðar, framtíðar og fémínisma.

Ýmsir viðburðir voru skipulagðir víðs vegar um land, þar á meðal dagleg greinaskrif sem síðan birtust á www.visir.is og sumar einnig í Fréttablaðinu. Þá var friðarkaffi haldið, ljósagöngur, málþing og margt fleira. Elín, starfsmaður MRSÍ, heimsótti grunnskóla og hélt erindi um kynbundið ofbeldi fyrir nemendur 10. bekkjar. Gekk átakið í heild ákaflega vel fyrir sig og verður sífellt umfangsmeira frá ári til árs.

Allar almennar upplýsingar um 16 daga átakið sem og átak síðustu ára má finna inn á heimasíðu okkar, www.humanrights.is og þá einnig inn á facebook síðu átakans, www.facebook.com/16dagar.

Málstofa um rannsóknir nemenda Háskóla Íslands á kynbundnu ofbeldi í tilefni 16 daga átaks gegn kynbundnu ofbeldi

Meðal annarra dagskráliða 16 daga átaksins var málstofa sem MRSÍ stóð að. Málstofan var tileinkuð rannsóknum nemenda úr Háskóla Íslands á málefnum er falla undir kynbundið ofbeldi. Þrír nemendur fluttu erindi um rannsóknir sínar í tengslum við lokaverkefni sín. Erindin komu öll úr mismunandi fræðigreinum en það sýnir hversu víða rannsóknir á þessu sviði eru stundaðar. Framkvæmdastjóri MRSÍ sá um fundarstjórn á málstofunni.

Hönd í Hönd

Líkt og fyrr segir var yfirskrift átakans hönd í hönd og tókust grunnskólanemar hönd í hönd utan um skólabyggðina sína sem svo endaði í stóru hópknúsi hjá Hrafnagilsskóla líkt og sjá má á meðfylgjandi mynd.

Framlag til funda og málstofa

MRSÍ sinnti ýmiss konar fræðslu um mannréttindi líkt og verið hefur. Flutti framkvæmdastjóri MRSÍ meðal annars fyrirlestur á námskeiði um mannréttindi hjá meistaranemum í lögfræði á Háskólanum á Bifröst.

Einnig hélt framkvæmdastjóri fræðslufund fyrir Samtök kvenna af erlendum uppruna um málefni innflytjenda.

Pá sótti framkvæmdastjóri MRSÍ ráðstefnu út í Varsjá í september þar sem hún m.a. leiðbeindi um gerð skuggaskýrslna. Ráðstefnan var hluti af verkefni sem styrkt var úr Uppbyggingarsjóði EES og MRSÍ tók þátt í sem sérfræðiráðgjafi.

Mannréttindafræðsla

MRSÍ var m.a. með fræðslu um mismunun, mansal kynbundið ofbeldi og mannréttindi fyrir ýmsa hópa, eins og t.d. vinnustaði og stofnanir, Samtök kvenna af erlendum uppruna, Félag eldri borgara, félagsráðgjafarnema, grunnskólanema o.fl.

Fjölmiðlar og opinber umræða

Talsvert var um að fjölmiðlar hefðu samband við Mannréttindaskrifstofuna á árinu 2015. Voru erindin margvísleg en lutu oftast að atvikum eða álitaeftum sem til umræðu voru hverju sinni, eins og mansali, málefnum innflytjenda, hatursræðu og síðast en ekki síst málefnum flóttamanna og hælisleitenda.

Kort þátttökuskóla

Líkt og sést á korti yfir þátttökuskóla í Hönd í hönd verkefni Evróuvikunnar var þátttaka góð sem og dreyfð um land allt.

Evrópuvika gegn kynþáttamisrétti

Mannréttindaskrifstofan hélt utan um vitundarvakninguna sem var haldin undir þemanu Hönd í hönd þar sem grunnskólum í landinu var boðið að taka þátt í að leiðast hönd í hönd í kringum skólabyggingu sína sem tákni um samstöðu fyrir margbreytileika og gegn kynþáttamisrétti.

ERLENT samstarf

MRSÍ er meðlimur í samtökum mannréttindastofnana á Norðurlöndum, samtökum mannréttindastofnana (AHRI) og samtökum er berjast fyrir framgangi viðauka við alþjóðasamning um efnahagsleg, félagsleg og menningarleg réttindi þar sem komið verði á kæruleið fyrir einstaklinga. Skrifstofan er meðlimur í UNITED samtökunum er berjast gegn kynþáttamisrétti og einnig í ESC-net sem vinnur að framgangi efnahagslegra, félagslegra og menningarlegra réttinda. Þá er skrifstofan meðlimur í FIDH, alþjóðlegum samtökum er vinna að mannréttindum á breiðum grunni.

The Association of Human Rights Institutes (AHRI)

MRSÍ er einn af stofnendum AHRI og var þáverandi framkvæmdastjóri MRSÍ fyrsti stjórnarformaður samtakanna.

Stjórnarformaður AHRI er Dr Thomas Gammeltoft-Hansen, forstöðumaður rannsóknardeildar dönsku mannréttindastofnunarinnar.

Eftirfarandi 50 stofnanir eiga nú aðild að AHRI:

1. Belgrade Centre for Human Rights, Serbíu
2. Centre for Human Rights, University of Pretoria, Suður Afríku
3. Human Rights Consortium, School of Advanced Study, University of London, Bretlandi
4. Centre for the Study of Global Ethics, University of Birmingham, Bretlandi
5. Centre for the Study of Human Rights, London School of Economics and Political Science, Bretlandi
6. Chr. Michelsen Institute, Noregi
7. Danish Institute for Human Rights, Danmörku
8. Erik Castrén Institute of International Law and Human Rights, University of Helsinki, Finnlandi
9. European Inter-University Centre for Human Rights and Democratisation, Venice-Lido, Ítalíu
10. European Training- and Research Centre for Human Rights and Democracy, Graz, Austurríki
11. German Institute for Human Rights, Þýskalandi
12. Human Rights and Globalization Research Group, University of Seville, Spáni
13. Human Rights and Social Justice Research Institute, London Metropolitan University, Bretlandi
14. Human Rights Centre, University of Essex, Bretlandi
15. Human Rights Centre, Queen's University, Belfast, Northern Ireland, Bretlandi

Mannréttindaskrifstofa Íslands er m.a. meðlimur á breiðum grunni, og AHRI - the Association of Human Rights Institutes, en skrifstofan er einnig einn stofnenda UNITED samtakanna sem berjast gegn kynþáttamisrétti, FIDH, alþjóðlegra samtaka sem vinna að mannréttindum þeirra samtaka.

16. Human Rights Law Centre, University of Nottingham School of Law, Bretlandi
17. UNESCO Chair in Human Rights, University of Luxembourg, Lúxemborg
18. Human Rights Programme at the University of Sydney, Ástralíu
19. Newcastle Forum for Human Rights and Social Justice, Newcastle Law School, University of Newcastle, Bretlandi
20. Mannréttindaskrifstofa Íslands, Íslandi
21. Mannréttindastofnun Háskóla Íslands, Íslandi
22. Institute for Human Rights, Åbo Akademi University, Finnlandi
23. Institute of Human Rights, Catholic University of Leuven, Belgíu
24. Institute of Human Rights, University of Latvia, Lettlandi
25. Interdepartmental Centre on Human Rights and the Rights of Peoples, University of Padua, Ítalíu
26. Irish Centre for Human Rights, National University of Ireland, Galway, Írlandi
27. Ludwig Boltzmann Institute of Human Rights, Austurríki
28. Maastricht Centre for Human Rights, Maastricht University, Faculty of Law, Hollandi
29. Netherlands Institute of Human Rights (SIM), University of Utrecht, Hollandi
30. Norwegian Centre for Human Rights, University of Oslo, Noregi
31. Pedro Arrupe Institute of Human Rights, University of Deusto, Bilbao, Spáni
32. Poznan Centre for Human Rights, Polish Academy of Sciences, Póllandi
33. Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law, Lund, Svíþjóð
34. Swiss Centre of Expertise in Human Rights, Bern, Sviss
35. The Research Group Law and Development, University of Antwerpen, Belgíu
36. Riga Graduate School of Law, Lettlandi
37. Transitional Justice Institute, University of Ulster, Jordanstown/Magee, Bretlandi
38. University of Zürich Competence Centre for Human Rights, Sviss
39. Crucible Centre for Human Rights, Roehampton University, Bretlandi
40. Czech Center for Human Rights and Democratization (CCHRD), Tékklandi
41. The Human Rights Program of the Legal and Department, Central European University, Ungverjalandi
42. Centre for the Study of Human Rights Law, the University of Strathclyde, Bretlandi
43. Human Rights Implementation Centre, The University of Bristol, Bretlandi
44. Centre for Human Rights, Ghent University, Belgíu
45. Leuven Centre for Global Governance Studies, K.U. Leuven, Belgíu
46. The Centre on Human Rights in Conflict, University of East London, Bretlandi
47. School of Global Studies, University of Gothenburg, Svíþjóð
48. Research Centre Human Rights, University of Vienna, Austurríki
49. Human Rights Centre, Durham Law School, Englandi
50. Human Rights Research and Education Centre, University of Ottawa, Kanada

AHRI

Evrópuráðið

Upplýsingafundur með einum af skýrslugjöfum Evrópuráðsins um jafnrétti kynjanna

Framkvæmdastjóri MRSÍ átti símafund með skýrslugjafa um jafnrétti kynjanna (Gender Equality Rapporteur) frá Evrópuráðinu. Var tilgangurinn að fá innlegg og sjónarhorn MRSÍ á stöðuna í jafnréttismálum á Íslandi eftir hrun.

Skýrsla til Evrópunefndar gegn kynþáttafordómum og umburðarleysi.

Framkvæmdastjóri MRSÍ skilaði einnig skýrslu um stöðu mála á Íslandi til Evrópunefndar gegn kynþáttafordómum og umburðarleysi, vegna fyrirhugaðrar heimsóknar nefndarmanna til Íslands á árinu 2016.

Evrópusambandið

MRSÍ á fulltrúa í COST-verkefninu og Evrópusambandsverkefninu Non-Discrimination and Diversity Training hér á landi, í samvinnu við Migration Policy Group og European Human Consultancy. Verkefnið felur í sér þjálfun fyrir launþegahreyfinguna og félagasamtök til að auka þekkingu þeirra á tilmælum Evrópusambandsins á sviði fjölmenningar og jafnréttis og íslenskri löggjöf gegn mismunun.

Norrænt samstarf

Norræni skólinn í mannréttindarannsóknnum

Norræni skólinn í mannréttindarannsóknnum, sem áður nefndist Norræna rannsóknanetið, var formlega stofnaður

í janúar 2002. Skólanum hefur tekist að festa sig vel í sessi undir ötulli forystu Martins Scheinin. Þar á að kortleggja rannsóknir, sem verið er að vinna að á Norðurlöndum á sviði mannréttinda og koma á fjögurra ára þverfaglegu doktorsnámi sem verði skipulega uppbyggt og strangar kröfur gerðar um vísindaleg vinnubrögð. Sérstök áhersla er lögð á norræn sjónarmið og norræn verkefni, en einnig alþjóðleg og þá sérstaklega verkefni sem tengja Norðurlönd umheiminum. MRSÍ er, ásamt níu öðrum félögum, meðeigandi skólans.

Uppbyggingarsjóður EES

Uppbyggingarsjóður EES (áður Próunarsjóður EFTA) var stofnaður af EFTA ríkjunum þremur, Íslandi, Noregi og Lichtenstein, í þeim tilgangi að vinna gegn efnahags- og félagslegum mismun í þeim ríkjum sem aðstoðina þiggja.

Eitt af markmiðunum með sjóðnum er að efla samvinnu og skapa tengsl milli ríkja Evrópu. Samstarf á milli landa færir öllum aðilum aukna þekkingu og kunnáttu, hvort sem um er að ræða styrkþega eða styrkveitanda. Því er sérstaklega hvatt til þess að samtök í styrkþega ríkinu leiti eftir því að finna sér samstarfsaðila í einu af þremur styrkveitenda ríkjunum.

Á Íslandi heldur MRSÍ utan um þá hlið sjóðsins er snýr að frjálsum félagasamtökum. Á árinu var starfsfólki skrifstofunnar boðið á tengslamyndunarfundi og ráðstefnur í Portúgal á vegum Uppbyggingarsjóðsins. Þar flutti starfsfólk erindi um starfsemi skrifstofunnar annars vegar og starfsemi frjálsra félagasamtaka á Íslandi hins vegar

auk þess sem MRSÍ, Kvinnaráðgjöfin og Kvenréttindafélag Íslands voru með bás með upplýsingaefni um starfsemi sína.

Framkvæmdastjóri MRSÍ fór einnig til Varsjár í október sem leiðbeinandi og sérlegur ráðgjafi á námskeiði um mismunun, gerð skuggaskýrslna o.fl., auk þess sem hún flutti tvö erindi sem tekin voru upp á myndband og spiluð á ráðstefnu um mannréttindi sem haldin var í litháenska þinginu og skipulögð af Mannréttindastofnun Litháens. Hvoru tveggja tengdist verkefnum sem styrkt voru af Uppbyggingarsjóði EES og MRSÍ var samstarfsaðili í.

Einnig heimsóttu hópar og einstaklingar frá frjálsum félagasamtökum í hinum mismunandi löndum skrifstofuna og önnur félagasamtök á Íslandi til að fræðast um íslenskar aðstæður og störf félagasamtaka, en oftast er fyrst haft samband við skrifstofuna og starfsfólk aðstoðar þá við að koma á fundum milli áhugasamra aðila.

Samstarfsverkefni styrkt af uppbyggingarsjóði EES

MRSÍ er samstarfsaðili við félagasamtökin League of Human Rights í Tékklandi. Verkefnið lýtur að uppbyggingu þekkingarvefs um skóla án aðgreiningar og kennsluaðferða sem miða að því að bjóða Róma börn velkomin í almennt skólakerfi í Tékklandi. Fjórða hverju Róma barni er neitað um jafnan aðgang að menntun í Tékklandi. Ætlunin er að

snúa þessari neikvæðu þróun við með því að fjölga kerfisbundið almennum skólum sem eru í stakk búnir til að taka við nemendum af Róma uppruna. Reynt verður að ná þessum markmiðum með því að (1) byggja upp samstarfsvettvang fyrir skóla og þróa samvinnu þeirra á milli, (2) bæta kennsluaðferðir og aðferðafræði kennara, skjólastjórnenda sem og menntavísindasviða til þess að auka jafnrétti nemenda, (3) stuðla að beinni aðlögun Róma barna inn í skólakerfið.

MRSÍ er einnig samstarfsaðili við Polish Society of Antidiscrimination Law um verkefnið „Observatory of anti-discrimination legislation“ og sótti framkvæmdastjóri Pólland heim eins og áður sagði sem leiðbeinandi og sérlegur ráðgjafi á þriggja daga námskeiði um mismununarlöggjöf ESB, gerð skuggaskýrslna o.fl.

Þá er MRSÍ samstarfsaðili við litháensku Mannréttindastofnunina um fræðslu og samstarf um mannréttindi auk þess sem skrifstofan lagði stofnuninni til sérfræðipekkingu og ráðgjöf varðandi skýrslu þeirra „Human Rights Overview“ sem gefin er út annað hvert ár og lýtur að stöðu mannréttindamála í Litháen. Framkvæmdastjóri flutti enn fremur tvö erindi sem tekin voru upp á myndband og spiluð í lithánenska þinginu í tengslum við ráðstefnu um mannréttindi þar sem fyrrnefnd skýrsla Litháensku mannréttindastofnunarinnar var kynnt.

Heimsóknir félagasamtaka

Mannréttindaskrifstofan fékk margar heimsóknir á árinu frá hinum ýmsu félagasamtökum frá styrkþegaríkjum uppbyggingarsjóðs EES.

Pólskar konur frá Woman

Þann 9. mars kom stór hópur kvenna frá samtökunum Woman í Póllandi í heimsókn og fékk fræðslu frá framkvæmdastjóra MRSÍ.

Heimsókn frá Litháen

22. - 24. apríl fékk skrifstofan heimsókn frá Human Rights Monitoring Institute í Litháen. Framkvæmdastjóri MRSÍ fylgdi þeim í hinar ýmsu heimsóknir, þ.á m. til Umboðsmanns Alþingis og til Lögreglunnar á höfuðborgarsvæðinu. Einnig var veitt fræðsla um störf skrifstofunnar auk þess að framkvæmdastjóri las yfir skýrsluna Human Rights Overview, sem fjallar um stöðu mannréttinda í Litháen, og skrifaði formála hennar. Þótti heimsóknin afar vel heppnuð.

Pólsk félagasamtök

Nokkur pólsk félagasamtök heimsóttu skrifstofuna þann 2. júní og fræddust um mannréttindi á Íslandi og starf skrifstofunnar.

Gestir frá Slóvakíu og Portúgal

Dagana 9. - 12. júní tók skrifstofan á móti gestum frá bæði Slóvakíu og Portúgal, alls frá 15 félagasamtökum. Framkvæmdastjóri MRSÍ hélt kynningar fyrir gestina ásamt því að fylgja þeim í hinar ýmsu heimsóknir þá daga sem þau dvöldu hér.

Heimsókn frá Rúmeníu

Þann 10. nóvember komu Rómensk félagasamtök í heimsókn á skrifstofuna og fengu mannréttindafræðslu frá framkvæmdastjóra MRSÍ.

